

III. LITERATÚRA A LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA	
<p>Žiak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ po príprave dokáže plynulo a so správnou výslovnosťou čítať známe literárne texty, ✓ pri čítaní literárnych textov dodržiava správnu intonáciu, tempo, dynamiku a rytmus, ✓ vie výrazne čítať známe veku primerané lyrické, epické a dramatické texty, ✓ dokáže samostatne čítať veku a jazykovým schopnostiam primerané ukážky zo slovenskej literatúry, 	<p>1. Čítanie</p> <p>Plynulé tiché a hlasné čítanie známych i mimočítankových literárnych ukážok.</p> <p>Výrazné čítanie známych literárnych ukážok.</p> <p>Samostatné čítanie s porozumením.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ vie vysvetliť funkciu a cieľ literatúry, ✓ si vie zapamätať základné literárno-teoretické pojmy a vie demonštrovať ich znalosť, ✓ dokáže chápať umelecké dielo ako štylizovanú autorskú výpoveď a je schopný v jednoduchej podobe prezentovať svoj čitateľský zážitok, ✓ vie aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty, ✓ vie na základe funkcie rozlíšiť umelecký a vecný text, ✓ dokáže rozlíšiť epické, lyrické a dramatické texty, ✓ vie identifikovať charakteristické znaky literárneho diela a určiť jeho žáner, ✓ vie určiť časti vonkajšej kompozície známeho epického a dramatického diela, ✓ vie v známom epickom a dramatickom diele identifikovať všetky časti klasickej vnútornej kompozície textu, ✓ dokáže v texte divadelnej hry určiť monológ a dialóg, ✓ vie vytvoriť osnovu diela, porozprávať stručný i podrobný dej podľa osnovy, ✓ v známych textoch dokáže určiť vnútornú a vonkajšiu kompozíciu diela, 	<p>2. Tematické okruhy a témy</p> <p>Úvod do literatúry. Základné literárno-teoretické pojmy</p> <p>Text, umelecká literatúra, literatúra faktu, odborná (náučná) literatúra, dobrodružná literatúra, populárno-vedecká literatúra, vedecko-fantastická literatúra.</p> <p>Estetická a poznávacía funkcia umeleckej literatúry. Estetický zážitok.</p> <p>Autor/spisovateľ/básnik, čitateľ/divák/poslucháč, herec, režisér, inscenácia, autorské poznámky.</p> <p>Literatúra ako súčasť umenia.</p> <p>Literárne druhy: lyrika, epika, dráma.</p> <p>Literárne žánre (lyrické: pieseň, óda, elégia, hymna, epigram, žalm; epické: veršované a neveršované – epos, balada, báj, bájka, lyrickoepická báseň, kronika, legenda, rozprávka, povesť, román, novela, poviedka; dramatické: tragédia, komédia, činohra, opera, opereta, muzikál, rozhlasová a televízna hra).</p> <p>Dej literárneho diela.</p> <p>Vnútorná kompozícia literárneho diela (úvod, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie).</p> <p>Hlavná myšlienka – téma.</p> <p>Pointa.</p>
--	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ chápe funkciu rozprávača, ✓ dokáže odlišiť pásmo rozprávača a pásmo postáv, ✓ dokáže určiť typ rozprávača v známom diele, ✓ vie rozlíšiť autorskú reč od reči postáv, ✓ chápe funkciu postavy, ✓ dokáže určiť typ postavy v známom epickom a v dramatickom diele, ✓ dokáže zaradiť známe dielo do príslušného literárneho druhu, ✓ identifikuje v diele situačný humor a vie vysvetliť jeho podstatu, ✓ dokáže uskutočniť štylistickú a kompozičnú analýzu textu a na jej základe zaradiť známe dielo do príslušného literárneho druhu, ✓ vie vyhľadať štylistické prostriedky v známom prozaickom a dramatickom texte, ✓ vie určiť prostriedky rytmickej organizácie verša (slabičnosť, stopy, rýmy), ✓ vie definovať termín rytmus a sylabický veršový systém, ✓ vie určiť dĺžku slabičného verša a prečítať známe verše so správnou rytmickou intonáciou, ✓ dokáže identifikovať báseň napísanú voľným veršom, ✓ rozpozná vlastnosti voľného verša v básni a vie na jej príklade demonštrovať rozdiely medzi voľným a metricky viazaným veršom, ✓ dokáže vyhľadať v texte známej básne štylistické prostriedky, 	<p>Vonkajšia kompozícia literárneho diela: nadpis, odsek, kapitola, diel, strofa, spev, verš, výstup, dejstvo.</p> <p>Mikrokompozícia: pásmo rozprávača (vševediaci rozprávač, priamy rozprávač), pásmo postáv (replika, monológ, vnútorný monológ, dialóg). Štylistické prostriedky literárneho diela: alegória/inotaj, epiteton, personifikácia/zosobnenie, metafora, metonymia, prirovnanie, opakovanie slov, zdobneniny, zveličenie, básnické otázky a zvolania, symbol, kontrast/protiklad, humor.</p> <p>Autorská reč, reč postáv.</p> <p>Literárna postava: hlavná, vedľajšia, idealizovaný typ, charakterový typ, sociálny typ.</p> <p>Metrika: rým (združený, striedavý, obkročný, prerývaný), rytmus, verš, veršový systém sylabický (slabičný), časomerný, sylabotonicý (slabično-prízvučný), voľný verš.</p> <p>Stopa: trochej, daktyl, jamb.</p> <p>Rytmicko-syntaktický paralelizmus.</p> <p>Refrén.</p> <p>Ľudová slovesnosť</p> <p>Pojem a hlavné znaky ľudovej slovesnosti.</p> <p>Žánre: ľudové piesne podľa tematiky (ľúbostné, svadobné, historické, vojenské, regrútske, pracovné, zbojnícke piesne, uspávanky).</p>
---	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ v známom texte dokáže porozumieť častiam básnickej výpovede, ✓ dokáže známe diela analyzovať z niekoľkých systémových hľadísk (kompozičného, štylistického, obsahového, druhového a žánrového), ✓ dokáže určiť niektoré z charakteristických znakov v známej básni a text tejto básne vie aj jazykovo správne prečítať, ✓ vie zaujať hodnotiaci postoj na základe subjektívneho čitateľského zážitku, ✓ pozná najfrekventovanejšie diela ľudovej slovesnosti, ✓ dokáže hodnotiť správanie sa postáv na základe všeobecne platných spoločenských morálnych hodnôt, ✓ dokáže charakterizovať ľudské vzťahy, osudy a postavy na základe literárnych ukážok, hodnotiť ich činy, dokáže zaujať stanovisko k nim, ✓ dokáže charakterizovať postavy, svoje stanovisko vie stručne prezentovať, ✓ vie nájsť podobné prvky v ľudovej a v umeleckej tvorbe, ✓ dokáže plynulo prečítať text prozaického diela, prerozprávať obsah prečítaného literárneho textu so zachovaním časovej a logickej postupnosti, ✓ dokáže globálne pochopiť počutý veku primeraný prozaický text, ✓ dokáže pochopiť explicitne a implicitne vyjadrené myšlienky veku 	<p>Ľudové rozprávky.</p> <p>Báje, bájky.</p> <p>Povesti viažuce sa k postave, miestu, historickej udalosti.</p> <p>Balady.</p> <p>Kratšie prozaické žánre: príslovia, porekadlá, pranostiky, hádanky, žarty/vtipy, ľudové hry.</p> <p>Dramatické žánre (ľudové obradové hry).</p> <p>Spoločné znaky slovenskej a maďarskej ľudovej slovesnosti.</p> <p>Vplyv ľudovej slovesnosti na umelú literatúru.</p> <p>Zľudovené a populárne piesne (texty populárnych piesní zo súčasnosti).</p> <p><u>Povinná literatúra na čítanie a rozbor:</u></p> <p>Ján Botto: Žltá Palia, Margita a Besná</p> <p><u>Odporúčaná literatúra:</u></p> <p>rozprávky, povesti, balady, ľudové piesne podľa výberu učiteľa.</p> <p>Periodizácia slovenskej literatúry</p> <p>Stručný prehľad vývinu slovenskej literatúry:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stredoveká literatúra - Klasicizmus - Romantizmus - Realizmus
---	---

<p>primeraného vypočutého prozaického textu,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vie aplikovať na známy text vedomosti o vonkajšej kompozícii, ✓ vie teoreticky reprodukovat' poznatky o vnútornej kompozícii diela, ✓ dokáže v známom texte určiť niektoré príznakové štylistické a lexikálne prvky, ✓ dokáže nájsť spoločné znaky periodizácie slovenskej a maďarskej literatúry, ✓ vie charakterizovať a chronologicky usporiadať literárnohistorické obdobia a smery, do ich rámca zaradiť vybraných autorov a ich diela, ✓ chápe význam činnosti vierozvestcov Konštantína a Metoda na Veľkej Morave, ✓ dokáže rozpoznať spoločné znaky maďarskej a slovenskej stredovekej literatúry, ✓ vie určiť literárny druh, žáner, hlavné znaky žánru prečítaného diela, ✓ vie prerozprávať dej prečítaného diela a určiť jeho kompozíciu, ✓ dokáže charakterizovať postavy diela, zaujať k nim stanovisko, ✓ vie určiť štýl, jazykové a štylistické prostriedky prečítaného diela, ✓ vie sformulovať zámer autora a vyjadriť k nemu vlastné stanovisko, ✓ dokáže nájsť znaky ľudovej slovesnosti, ktoré sa vyskytujú v prečítanom diele, ✓ dokáže spoznať a chápať spoločné znaky osvietenstva a klasicizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - Literárna moderna - Literatúra 20. storočia - Súčasná literatúra <p>Začiatky slovenskej literatúry</p> <p>Staroslovienska literatúra. Pôsobenie Konštantína a Metoda na Veľkej Morave. Písomné pamiatky pôvodnej a prekladovej literatúry. Spoločné znaky maďarskej a slovenskej stredovekej literatúry (kódexy, legendy, kroniky, historické piesne).</p> <p><i>Povinná literatúra na čítanie a rozbor:</i></p> <p>Andrej Sládkovič: Detvan</p> <p>Klasicistické prvky v slovenskej literatúre na konci 18. a na začiatku 19. storočia</p> <p>Stručná charakteristika osvietenstva a klasicizmu, vychádzajúca z vedomostí získaných na hodinách maďarskej literatúry, dejepisu a dejín umenia a kultúry.</p> <p>Odraz osvieteneckého spôsobu myslenia v klasicistickej literatúre. Hľadanie ideálu večnej a dokonalej krásy, inšpirácia antikou. Význam miery, pravidelnosti a zákonitosti vo výstavbe umeleckého diela.</p>
---	--

<p>v slovenskej a v maďarskej literatúre,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vie na základe predchádzajúceho učiteľovho výkladu zopakovať hlavné Kollárove idey obsiahnuté v Předzprávě a stručne charakterizovať význam diela Slávy dcera v slovenskej literatúre, ✓ vie na základe vedomostí z maďarskej literatúry reprodukovat' všeobecné poznatky o epose, ✓ vie výrazne a jazykovo správne prečítať známu báseň, vysvetliť jej lyrický odkaz a vyhľadať niektoré štylistické prostriedky (metafory, metonymie, prirovnania, epitetá, personifikácie, symboly, kontrasty, opakovanie slov, básnické otázky a zvolania, zdobeniny, zveličenie), ktorými básnik vyjadril svoje poslanstvo, ✓ dokáže prezentovať stanovisko k názoru iných na vecnú a hodnotovú stránku básne, ✓ vie reprodukovat' dej v epických dielach, ✓ dokáže určiť kompozíciu, charakterizovať postavy a ich konanie a zaujať k nim hodnotiace stanovisko, ✓ dokáže charakterizovať ľudské vzťahy, osudy a postavy v prečítaných literárnych ukážkach, ✓ dokáže pochopiť činy romantického hrdinu, ✓ vie opísať rozdiely medzi romantickou a realistickou literatúrou, ✓ dokáže známe dielo analyzovať z hľadiska kompozície, štylizácie, 	<p><i>Odporúčaní autori a diela:</i></p> <p>Ján Kollár: Slávy dcera – Předzprávě, Ján Hollý – úryvky z eposu podľa výberu učiteľa</p> <p>Romantické ideály v epickej a v lyrickej tvorbe štúrovcov</p> <p>Stručná charakteristika historicko-spoločenských pomerov. Znaký, ideály romantickej literatúry: citovosť, mravné zásady, láska, láska k vlasti, národu a k jazyku. Spracovanie tém z histórie, využívanie znakov ľudovej slovesnosti, revolučnosť, boj za slobodu, spravodlivosť.</p> <p>Význam Štúrovej školy pre rozvoj jazyka a literatúry. Spoločné znaký slovenskej a maďarskej romantickej literatúry.</p> <p><u><i>Povinná literatúra na čítanie a rozbor:</i></u></p> <p><i>Ján Botto: Smrť Jánošíkova</i></p> <p><i>Samo Chalupka: Mor ho!</i></p> <p><i>Odporúčaní autori a diela:</i></p> <p>Andrej Sládkovič: Marína (úryvky), Janko Král': Jarná pieseň, Krajinská pieseň – podľa výberu učiteľa.</p> <p>Zobrazenie dediny a zemanstva v slovenskej realistickej literatúre</p> <p>Stručná charakteristika historicko-spoločenských pomerov v druhej polovici 19. storočia. Charakteristika realizmu vychádzajú</p>
--	--

<p>obsahu a výsledok prezentovať ako spôsob poznania diela,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vie zaujať hodnotiaci postoj na základe subjektívneho čitateľského zážitku a dokáže obhájiť svoj názor na základe argumentov, ✓ dokáže hodnotiť dielo v kontexte doby jeho vzniku, ✓ dokáže hodnotiť dielo z vlastného stanoviska a v súčasnom kontexte, ✓ dokáže pochopiť súvislosť medzi spoločensko-historickou situáciou a rozvojom umenia, ✓ vie vymenovať najdôležitejšie znaky expresionizmu, vitalizmu a naturizmu, vie ich nájsť v prečítanom literárnom diele, ✓ dokáže definovať román a vysvetliť odlišnosti medzi poviedkou, novelou a románom, ✓ nadobudnuté vedomosti dokáže aplikovať na prečítané literárne dielo, ✓ dokáže hodnotiť konanie postáv na základe morálnych hodnôt, ✓ vie rozpovedať adekvátny dej prečítaného diela, interpretovať text, charakterizovať ho z rôznych hľadísk, ✓ dokáže pochopiť súvislosť medzi spoločensko-historickou situáciou a vývinom literatúry, ✓ dokáže reprodukovať informáciu o autorskom zámere v prečítanom diele, ✓ vie stručne sformulovať svoje stanovisko k významovej a k estetickej 	<p>z vedomostí získaných na hodinách maďarskej literatúry.</p> <p>Hlavné témy diel slovenských spisovateľov v období realizmu: dedina, zemanstvo. Postavy, prostredie a konfliktové situácie realistických diel v slovenskej a v maďarskej literatúre.</p> <p><u>Povinná literatúra na čítanie a rozbor:</u></p> <p>Martin Kukučín: Neprebudený</p> <p>Božena Slančíková-Timrava: Skon Paľ a Ročku</p> <p><i>Odporúčani autori a diela:</i></p> <p>Pavol Országh-Hviezdoslav: Hájnikova žena, Ežo Vlkolinský,</p> <p>Jozef Gregor-Tajovský: poviedky podľa výberu učiteľa.</p> <p>Slovenská literárna moderna</p> <p>Stručná charakteristika obdobia. Nástup nových umeleckých a literárnych smerov v Európe. Symbolizmus a impresionizmus. Vplyv európskej literatúry na slovenskú modernu.</p> <p><i>Odporúčany autor a diela:</i> Ivan Krasko – básne podľa výberu učiteľa.</p> <p>Pestrosť a rôznorodosť medzivojnovnej prózy a poézie</p> <p>Spoločensko-historické pozadie vzniku mnohých skupín i smerov. Vytvorenie rôznych pohľadov na svet, na slovenskú spoločnosť i na jednotlivca.</p> <p>Expresionizmus, vitalizmus, naturizmus.</p>
---	--

stránke diela,

- ✓ dokáže charakterizovať základné atribúty drámy,
- ✓ po predchádzajúcej príprave vie výrazne prečítať text divadelnej hry a zúčastniť sa ako postava na dramatizovanom čítaní textu,
- ✓ vie verbálne demonštrovať poznatok, že svet epického diela je imaginárny svet, ktorý s určitým zámerom skonštruoval autor,
- ✓ dokáže prerozprávať obsah prečítaného literárneho textu so zachovaním časovej a logickej postupnosti a s prípadnými individuálnymi obmenami,
- ✓ dokáže charakterizovať postavy literárneho diela,
- ✓ uvedomuje si bizarnosť nadprirodzených, nerealistických postáv v známom diele a dokáže objasniť ich funkciu a obrazný charakter,
- ✓ chápe fantastickú literatúru ako kompozičnú aplikáciu ľudovej rozprávky, starovekého eposu alebo stredovekej literatúry,
- ✓ vie porovnať a posúdiť koncepciu postáv ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a stredovekej literatúry s postavami fantastickej literatúry,
- ✓ dokáže v texte divadelnej hry určiť komunikačné formy,
- ✓ vie reprodukovať vedomosti o význame diela v sociálno-kultúrnom a literárnohistorickom kontexte doby,
- ✓ na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti dokáže subjektívne

Povinná literatúra na čítanie a rozbor:

Janko Jesenský: Líza

Janko Jesenský: Šťastie v nešťastí, nešťastie v šťastí

Margita Figuli: Tri gaštanové kone

Odporúčaní autori a diela:

František Švantner: Malka, Milo Urban: Živý bič, Ján Smrek – básne podľa výberu učiteľa.

Tematika 2. svetovej vojny v slovenskej literatúre

Odraz historických udalostí v literatúre. Rôzne formy stvárňovania utrpenia ľudí počas svetovej vojny. Spracovanie témy v románoch a v dráme.

Povinná literatúra na čítanie a rozbor:

Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety

Odporúčaný autor a dielo:

Ivan Bukovčan: Kým kohút nezaspieva – úryvky podľa výberu učiteľa.

Zobrazenie slovenskej spoločnosti v literatúre po 2. svetovej vojne

Spoločensko-historické pozadie literárnej tvorby. Klasické a nové pohľady na život slovenskej spoločnosti v dedine i v meste. Pretrvávajúce realistického románu, snahy o modernizáciu literárnej

<p>zhodnotiť prínos diela pre svoj osobný rozvoj,</p> <p>✓ prerozpráváním príbehu epického alebo dramatického diela preukáže jeho porozumenie.</p>	<p>tvorby.</p> <p><u>Povinná literatúra na čítanie a rozbor:</u></p> <p>Ladislav Ballek: Pomocník</p> <p><i>Odporúčani autori a diela:</i></p> <p>František Hečko: Červené víno – úryvky podľa výberu učiteľa, Peter Jaroš: Tisícročná včela – úryvky podľa výberu učiteľa.</p> <p>Ukážky zo slovenskej literatúry posledných desaťročí</p> <p>Stručný prehľad smerovania súčasnej slovenskej literatúry. Avantgardné smery v poézii, próze a v dráme. Humor, irónia, groteska v literatúre. Postavenie človeka v spoločnosti v dielach súčasných autorov.</p> <p><i>Odporúčani autori:</i></p> <p>Milan Rúfus, Miroslav Válek, Dušan Mitana, Jaroslava Blažková, Pavol Rankov, Stanislav Štepka, Milan Lasica, Július Satinský, Dušan Dušek, Michal Hvorecký – ukážky podľa výberu učiteľa.</p>
--	--